SÖYLEŞİ / KAPAK KONUSU

‘Hayat birden boğazımızı kesebilecek bir ipte yaşanıyor’

Leman Sevda Darıcıoğlu Beylikdüzü’nde gerçekleştirilen Artist 2016’da, trans cinayet ve intiharlarını konu alan metni iki buçuk saat boyunca okudu. Her ölüm için kendi bacağını iğneyle deldi. Sanatçı Ali Emir Tapan performansı başta sona izleyen tek kişiydi. Darıcıoğlu ve Tapan “Kimler Geldi, Kimler Geçti” adlı performanstan yola çıktılar, savunmasızlıktan özgürlüğe kadar herşeyi konuştular.

FOTOĞRAFLAR: SERKAN ELDELEKLİOĞLU

Leman Sevda Darıcıoğlu ve Ali Emir Tapan

Ali Emir Tapan: Senden başlayalım mı önce? Ne yaparsın? Ne edersin? Leman ne yapar? Bir anlatsana şöyle.

Leman Sevda Darıcıoğlu: 2014’ten beri İstanbul Queer Art Collective’in içindeyim. İstanbul Queer Art Collective 2012›de Tuna Erdem, Seda Ergül ve Onur Gökhan Gökçek›in kurduğu queer bir performans kolektifi. 2012’de başlayan uzun soluklu bir projeye devam ediyoruz; Fluxus remake’leri. “Fluxus Workbook” adlı fluxus performans skorlarının yazdığı kitaptan performans skorlarını alıp onları ‘queerleştirerek’ yeniden yapıyoruz ve Burak Serin de kolektifin bir üyesi olarak performans videolarını çekiyor. Kolektifin yanı sıra kişisel projelerimi yürütüyor ve başka sanatçılarla beraber projeler üretiyorum. Çağdaş sanat üretmeye fotoğraf ve video üzerinden başladım; 2014›ten beri performans yapıyorum. Şu ana kadar bedenin sınırlarını sorgulayan, dayanıklılık performansı diyebileceğimiz performanslardan hareket araştırmasına performansın birçok farklı noktasından rotasını çizen işler ürettim. Ayrıca, Sel Yayıncılık’ta 2012’den beri yayınlanan Queer Düş’ün serisinin danışma kurulunda yer alıyorum. Ayrıca İstanbul Queer Art Collective olarak Ocak itibariyle TV dizilerinden yola çıkan yeni bir seriye başlıyoruz; ilk ayağını Performistanbul’la The Pill’de David Lynch’in Twin Peaks’i üzerinden yapacağız. Bu seride tableau vivant ve gif estetiği arası konumlanan performanslar olacak.

AET: İlk gördüğüm işin, Space Debris’deki performansın “Hanım Hanımcık”tı.

LSD: Evet, bahsettiğin “Hanım Hanımcık” performansı; beden – mekan – cinsiyet üçlemesinin bir araya gelişi üzerineydi. Bedenin ve mekanın ‘cinsiyetlenişi’ mevzusunun peşinde, bir tip kadınlık performansına bürünmüş ve ardından o kadınlığın kodlarını saptırmaya yönelik bir arayışı, bir soruyu açmaya çalışmıştım. Hem o, hemde diğer projelerimde bedenin, iskelemi kurduğum, rotalarımı, rota güzergahlarımı çizdiğim ana hattım olduğunu söyleyebilirim.

AET: “Hanım Hanımcık” bir nevi tersten drag’di diyebilir miyiz?

LSD: Mekanların ve bedenlerin ‘cinsiyetlenişine’ dair bir performanstı, izleyici önünde kıllı bacaklarımı tıraş etmem kadınlığın kodlarına bürünmeyi vurgulayarak perform ettiğim bir işti. Ben ‘kadın olduğu varsayılan bir beden olarak nasıl kurgulanıyorum?’, ‘mekanları nasıl kaplamam bekleniyor?’ gibi sorulardan yola çıkmış ve çocukluğumdan yola çıkarak, ailemin, orta sınıf kültürünün benden beklediği kadınlık kodlarını nasıl bir hamleyle bozabilir, kapatılmaya çalışıldığı yerin dışına taşırırım gibi sorularla şekillendirmiştim. Bana çocukken verilen kadın imajı masallarla çok iç içeydi ve bunlarda ki kadın hep bir prensesti. “Hanım Hanımcık”ın sonunda, ancak bir fantezi olan prenses, yatıyor ve üzerine yine fantezi öğeleri olan çilek ve krem şantiyi koyuyor. Bu noktada, prensesin performansı bir cinsiyetin doğasını değil, bir role play’i yansıtan bir hal alıyor.

AET: Burada sunduğun ‘masumiyet’ çok yalan bir kavram zaten. Sinir bir ‘temiz duygularla sevdim’ naratifinin uzantısı bir figür o prenses.

LSD: Ve bir yandan insanların çıplak, kendini sunan kadın bedenine yaklaşıp yaklaşmayacaklarını ve nasıl yaklaşacaklarını merak ediyordum.

AET: Aktivist bir duruşunda yok değil gibi

LSD: Ben bugün aktivizm alanında yer almasam da sanat üretimini politik bir söylem oluşturmanın dışında görmüyorum, işlerimdeki aktivist dediğin yan buradan geliyor olmalı. Ya da söylemek istediğin, queer camianın içinde yer aldığım ve buranın sözünü ürettiğimse yapmak istediğim tam da bu. İçinde yaşadığım queer sözü yaymak, sanat üzerinden queer bir alan yaratmak hayalini kurduğum şey.

AET: Derinlemesine bir sanat tarihimiz yok bizim. Bu yüzden kendi kişisel tarihimiz temel referans noktamız oluyor.

LSD: Bu toprakların yüzlerce yıllık sanat tarihine kolayca erişebilir olsaydık ne olurdu, neyin içinde olurduk bilmiyorum ama ben kendi öznelliğimden, hayatımdan, tarihimden, etimden, kanımdan çıkan işler üretmeyi önemsiyor ve kendime daha yakın buluyorum.

AET: Pratiğinde kendini hem fiziki hem duygusal anlamda savunmasız, zarar görebileceğin bir şekilde konumlandırdığın oluyor. Bunu queer bir birey olarak yaşadığın dünyanın seninle kurduğu ilişkinin bir alegorisi olarak görebilir miyiz?

LSD: Bu kurgu insanın tek başına oluşturduğu, diğer insanlardan ayrı düşünebileceğimiz, saf bir bireysellikten bahsedebileceğimiz bir kurgu değil. Ve evet, hayat bir yanıyla yaralarımızla yürüdüğümüz yol, diğerlerinden aldığımız ya da alma potansiyelimizin olduğu. Yaraya, zarara açık varlıklarız ve yaralarımızı çok değerli buluyorum. Nelerden zarar gördüğüm, nelerden yara aldığım ‘ben’i oluşturan ayrılmaz parçalarım. Yaraya ve zarara olan bu yaklaşımım queer bir hayat sürmemden ayrı düşünülemeyecek parçalarım. Keza bu hayat birden boğazımızı da kesebilecek titrek bir ipte yaşanıyor ve kimimizin boğazını, kimimizin elini, kolunu, göbek deliğini kesiyor da bu ip.

AET: Biraz Hayal Pavyonu’ndan bahsedelim.

LSD: Hayal Pavyonu’nun şekillenme süreci şöyle gelişti; “Umulmadık Topraklar”ın koordinatörü Ezgi Bakçay aracılığıyla Paris’te yaşayan küratör Yekkan Pınarlıgil bana ulaştı. Murat Alat ile beraber, “Umulmadık Topraklar” sergisinin sürgün teması içerisinde beden ve cinsellik üzerinden bir hat açma, bedene, cinselliğe yönelik anormatif bir bakışı sunma arzusuyla yola çıkmışlardı. Projeye benim dahil olmamla beraber, beden üzerinden bir özgürlük alanı yaratacak bir yerleştirme olarak okuyabileceğimiz bu arzuda buluştuk. Hayal’de gördüğünüz sanatçıları ve işleri davet ve dahil etmemle Hayal Pavyonu kuruldu.

AET: Kimler vardı Hayal Pavyonu’nda?

LSD: Dediğim gibi “Hayal Pavyonu”nun yoluna, bedene arzuya yönelik bir özgürlük alanı açma isteğiyle çıktık. Bu istek bizi klasik anlamıyla küratörlük yapmanın dışında bir noktaya taşıdı. Ben işleriyle beden ve arzuya yönelik egemen toprağın dışında bir söz ürettiğini düşündüğüm sanatçılara “Hayal Pavyonu”nun nasıl bir fikir olduğunu, neyi yaratmaya yönelik bir arzu olduğunu anlattım ve sanatçılar sunmak istedikleri işlerle Hayal’de yer aldılar. Ağırlıklı olarak İstanbul’da yaşayan sanatçılar katılsa da Ankara ve Mersin’den de katılım oldu. Bizim “Umulmadık Topraklar” içerisine lubunya toprağı atmak olarak dillendirdiğimiz Hayal, oldukça kalabalık bir ekipten oluştu. 6Zm, Ateş Alpar, Buse Kılıçkaya, Cansu Yıldıran, Ceren Saner, Derin Cankaya, Demhat Aksoy, Deniz Erol, Elif Domanic, Elif Keskinkılıç, Gani Yalçın, Gizem Aksu, Görkem Yosma, Gülkan ‘noir’, Hülya Dolaş, İsmail Necmi, İstanbul Queer Art Collective, Kayde Anobile, Korospular, Kubilay Mert Ural, Madır Öktiş, Metin Akdemir, Mk Yurttaş, Nazım Serhat Fırat, Nihal Albayrak, Nilgün Küçükbatman, Ömer Tevfik Erten, Sema Semih, Serap Akçura, Şafak Şule Kemancı, Şener Yılmaz Arslan, Ufuk A., Volkan Eray, Voltrans, Trolllaço ve Zeynep Mar pavyonu oluşturan sanatçılardı. Hayal’de ses işlerinden, canlı performanslara, yerleştirmelerden, fotoğraflara ve videolara kadar birçok farklı disiplinden queer bakış açısı sunan işler yer aldı. Her gün bir film / video gösteriminin dışında, benim altı gün, günde iki saat yaptığım performansımın, Gülkan ‘noir’ın ve Mk Yurttaş’ın iki performansı ve bir “Korospular” performansının yer aldığı bir programla on günlük fuar sürecini tamamladık.

AET: Contemporary İstanbul gibi şehrin içinde gerçekleşen sanat fuarları, Tüyap’a göre daha niş kalabiliyor. Beylikdüzü’nde sanat ve kitap fuarının aynı anda gerçekleşmesi, giriş ücretinin CI’dan daha düşük olması, ziyaretçilerin sayısının daha fazla olmasına ve her kesimden insanı barındırmasına imkan veriyor.

LSD: Evet, sürecin en başından itibaren Tüyap’ın Beylikdüzü’nde olması, Kitap Fuarı’yla eşzamanlı yürütülen bir organizasyon olması buluştuğumuz kitle açısından çok önemliydi bizim için. Bu kitle çağdaş sanat alanında karşılaşabildiğimiz bir kitle değil, bunu hele ki queer bir sözü yaymak üzerinden düşününce işler iyice ilgi çekici bir hal alıyor. Yola çıkarken her ne kadar

“KİMLER GELDİ, KİMLER GEÇTİ” ÜZERİNE

Leman Sevda Darıcıoğlu: “Annemden bana gelen bir örtünün üzerine öldürülen ve intihar eden transların fotoğraflarını koyarak başladım ve altı gün boyunca performans sırasında kullandıklarım eklenerek çoğaldı. İlk gün trans cinayet ve intiharlarının haber ve dava dosyalarından alıntılarla oluşturduğum metinle bir okuma performansı olarak başladığım performans sonraki beş gün boyunca bu metni okumamla ve her cinayet ya da intihar haberinden sonra bacaklarıma bir altın kelebeği iğnelememle devam etti. Dönüp iğneleri saydığımda altı günün sonunda bacaklarıma 81 kelebek iğnelemişim.”

FOTOĞRAFLAR: DERİN CANKAYA

Leman Sevda Darıcıoğlu'nun "Kimler Geldi, Kimler Geçti" performansından

kimlerle karşılaşacağımızı bilmesek dahi, Beylikdüzü'nde yapılan bir organizasyonda olmak bizi çok heyecanlandırıyordu. Keza bu, bir şekilde korunaklı hayatlarımızda sokakta yan yana geçmek dışında çok az bir temasımızın olduğu bir kitleyle buluşmamız anlamına geliyordu.

AET: Bahsettiğin kitle ile günlük hayatta paylaşılan alanın geçiş alanlarından ibaret olması çok ilginç değil mi? Toplu taşıma araçları, bir yerden bir yere giderken kullandığın sokaklar vesaire gibi salt harekete ait alanlar paylaşılıyor sadece. Bir nevi hayatta birbirimizi teğet geçiyoruz.

LSD: Evet, katıldığımız, içlerinde yer aldığımız sergiler, etkinliklerde bu farklı karşılaşmaları, farklı olanla teması, çok ender yaşayabiliyoruz. Tam bu nedenle "Hayal Pavyonu"nun çok önemli bir rolü olduğunu düşünüyorduk ve bu 10 günlük süreç atfettiğimiz bu önemi pekiştirdi.

AET: Nasıl tepkiler aldın peki? Neler oldu? Birkaç örnek versene.

LSD: Açıkçası ilk günden son gününe gerçekten bir şaşkınlıkla geçti benim için. Açılış günü, o klasik son an aksilikleriyle uğraşırken kapıdan her giren kişi bir şaşkınlığa sürükledi beni. Mesela son derece eril bir beden diliyle kapıdan içeri giren bir erkeğin içeride otrişler takarak fotoğraf çektirdiğini gördüğüm an hem şok olduğum, hem yaratmak istediğimiz alanı yaratabildiğimizi düşündüğüm andı. Ve fuar boyunca benzer şeyler devam etti.

AET: Negatif tepki aldın mı hiç?

LSD: Hayır olumsuz bir tepki almadım ama kapıdan içeri bakıp tedirginlikle girip girmemekte emin olamayan insanlar gördüm. Fakat bu insanların bir çoğu, bir bakmak için dahi olsa girdi, birçoğunun da içeride bir süre kaldığını gördüm. Yanı sıra benim ilk başta performans günlüğüm olarak kurguladığım ve "Kimler geldi, Kimler Geçti"nin ilk performansından sonra yazıp kurduğum performans alanında bıraktığım defter ve son iki senenin yapılamayan Onur yürüyüşlerinin fotoğraflarını koyduğumuz albüm, "Hayal Pavyonu'nun" günlüğüne dönüştü ve gelen kişi ve gruplar bunlara notlar bıraktı. Bu defterlere sadece iki transfobik yorum yazılmış. Bu yorumlar dışında bana gelen olumsuz bir tepki yoktu ama belki olmuştur.

Albümde yer alan fotoğraf seçkisini Ömer Tevfik Erten yaptı ve fotoğraflar defterin yarısını dahi oluşturmuyordu. Böyle tamamlanmamış yapılamayan onur yürüyüşleri albümü yapmak istedik ki bu yapılamamanın bir son olmadığına işaret edelim. Ve "Hayal Pavyonu"nda insanlar bizim önceden hiç tahmin etmediğimiz şekilde bu sonu son olarak bırakmayarak o deftere devam etti. Kimisi desteğini yazdı, kimisi LGBTİ olarak açıldı.

AET: Hayal'i ziyaret eden kitlenin de, senin de karşılıklı bir uyum içerisinde birbirinizi tecrübe edişiniz, Hayal'in varlığını daha da akıcı ve değerli kılıyor bence.

LSD: Esasen süreç benim beklemediğim kadar pürüzsüz gelişti. Hayal video, film gösterimlerinin ve canlı performansların olduğu anlar dışında Ajda Pekkan, Nilüfer, Semiramis Pekkan gibi sanatçıların eski şarkılarının çalındığı bir yerdi ve içerideki kırmızı ışığıyla, disko topuyla, eski koltuklarıyla bir pavyon estetiğindeydi. Bu estetiğin cazibesi neredeyse Hayal'in her önünden geçeni yakaladı ve içeride zaman geçirmeyenlere dahi kapıdan başını uzatıp burada ne oluyor diye baktırdı. Yanı sıra evet Beylikdüzü gibi hayatımda daha önce hiç gitmediğim ve muhafazakar olduğunu düşündüğüm bir yerde olmak, hele ki burada 6 gün boyunca içerisinde trans, travesti, eşcinsel laflarının geçtiği bir performans yapmak zaman zaman tedirgin etmedi desem yalan olur. Performans sırasında birinin şiddetle üzerime geleceğine yönelik korkular, endişeler ara ara geçti içimden.

AET: Hayal'de gerçekleştirdiğin altı günlük performansını anlatır mısın biraz.

LSD: Ağustos ayında, trans kadın Hande Kader'in yakılmış cesedi Zekeriyaköy'de bulunduğunda bir bedeni yakarak yok eden nefretin boyutları heteronormatif bir hayat sürmeyenlerin içini yaktı. O dönemde bir performans sanatçısı olarak bu nefreti işlerimde nasıl ele alabileceğimi ve bizi saran yara ve zararlardan geçip nasıl şifa bulacağımızı düşünmeye başladım. "Kimler Geldi, Kimler Geçti" performansını kurgularken de buradan doğan bir isteğim vardı. Performansı yaşanamayan, yaşamaya bırakılmayan hayatları görünür kılmak, yok edilenin yokluğunu mevcut kılarak onu en azından bu şekilde yaşama dahil etmeye yönelik bir çaba olarak tasavvur ettim. Hayal Pavyonu'nun içerisine bir mabet, bir yas alanı kurdum. İlk gün performansa, üzerine çiçeklerin işlendiği annemden bana gelen bir örtünün üzerine öldürülen ve intihar eden transların fotoğraflarını koyarak başladım ve altı gün boyunca performans sırasında kullandıklarım eklenerek çoğaldı. İlk gün trans cinayet ve intiharlarının haber ve dava dosyalarından alıntılarla oluşturduğum metinle bir okuma performansı olarak başladığım performans sonraki beş gün boyunca bu metni okumamla ve her cinayet ya da intihar haberinden sonra bacaklarıma bir altın kelebeği iğnelememle devam etti. Dönüp iğneleri saydığımda altı günün sonunda bacaklarıma 81 kelebek iğnelemişim.

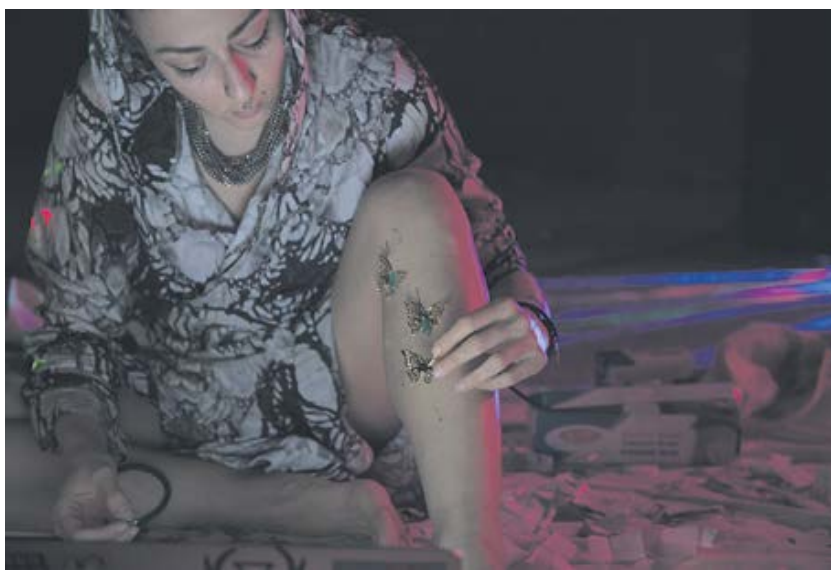

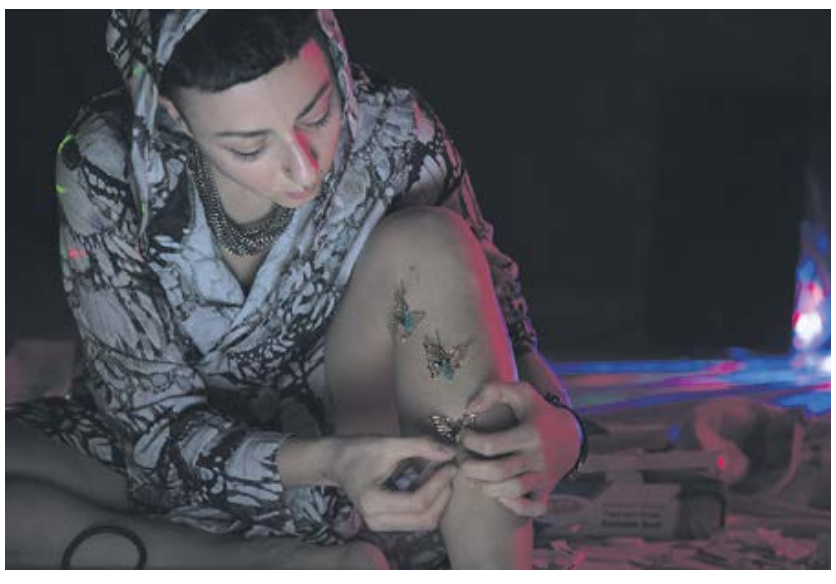

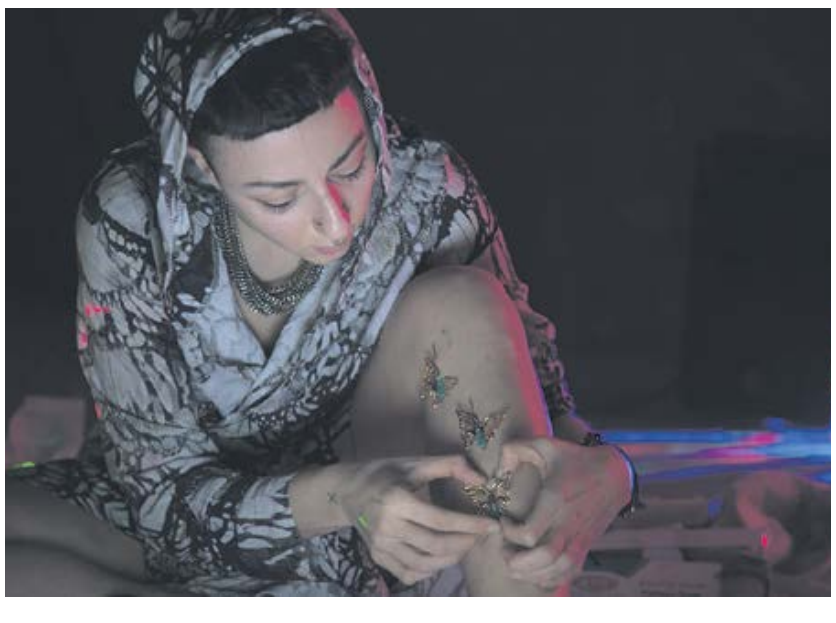

AET: Bir haber spikerinin, kuru, mesafeli ve duygudan arınmış üslubunun tersine, kendini gittikçe açarak ve açarak, her haberle daha da yoğun ve derinden hissederek okuyor olman gayet kuvvetliydi bence. 3.üncü sayfa haberleri, her akşamki haber programlarındaki steril sunum biçimi de bir sosyal algı kontrolü aracı. Bir yandan nefret ve şiddeti sıradanlaştırırken, bir yandan da belli normların dışındaki hayat biçimlerini tehlikeli olarak sunup, korku yayını yapılıyor. Önce politik haberleri, sonra şiddet haberlerini, sonra Amerika'da bir köpeğin piyanoda çaldığı bir şarkıyı izleyip, reklamlara geçiyoruz.

LSD: Her gün haber kaynaklarında gördüğümüz trans cinayetleri ve intiharlarına dair haber metinlerinden, LGBTİ davalarına bakan kimi avukatlar aracılığıyla dosyaların içerisinden bana iletilen faillerin savunmalarından alıntılarla oluşturduğum performans metni buram buram şiddet, buram buram nefretti. Yalnızca cinayetlerde öne sürülen bahanelerden ya da cinayetlerin, intiharların yaşanış şekli değil, çoğu haberin transfobik dili de son derece şiddet içeriyordu. Bu mesafeli, soğuk bir dille okuyabileceğim bir metin olmanın çok uzağındaydı. Zaten "Kimler geldi, Kimler geçti" bir yok olanın, yokluğun acısına dair bir proje ve en başta benim yaramdan, yaralarımdan şekillendi. Okuduğum metin de performans sırasında bedenimi şekillendiren şeylerden biri, dolayısıyla metnin şiddeti, etime, kanıma çarpan bir öğesi performansın.

AET: Performans ve yaşam arasında ciddi bir bölünmeye izin vermiyorsun. Performansın bitişinin sıradanlığı ve anti-katartikliği gayet etkileyiciydi. Sakince günlüğünü tutup, iğneleri çıkarıp, bacağını temizleyip, biten videoyu yeniden başlatırken, izleyici 'ne olacak?' diye bekliyor. Halbuki 'bir şey olmayacak' hayat devam ediyor. Hayat devam ediyor, sırt sıvazlayıcı, sevimsiz bir 'her şey oluyor ve geçiyor, işimize bakalım' optimizmi söylemi olmaktan çıkıp dönüşüyor burada.

LSD: Evet, kurduğum mabet bir katarsis alanı değildi kesinlikle. Yani ben metni okumaya başlıyorum ve her bir ölümle bir kelebek geliyor ve iki saatin sonunda bu ağır konuyu aşmış olarak çıkmıyoruz bu konudan. Bu yoklukla devam ediyoruz. Ve tam dediğin gibi, top izleyicide. Şimdi bu yoklukla ne yapacağız? "Kimler Geldi, Kimler Geçti" ardında bir soru olarak bunu bırakabildiyse rotamı doğru belirlediğime yönelik inancım pekişir.

AET: Antik Yunanca'da 'psykhe', hem ruh hem de kelebek demek, biliyor muydun? Ruhun bedeni terk ettiği durumlar üzerine yaptığın bir performansta, kelebeklerin bedeninle, geçici olarak da bütünleşiyor olması gayet manalı bence.

LSD: Kelebek transların kendilerine seçtiği sembollerden biri, bedeninde bir dönüşümü barındırması ve kısa ömrü bu seçimin nedenleri. Yunanca'da kelebeğin aynı zamanda ruh anlamına gelmesi çok ilgi çekici geliyor özellikle de "Kimler geldi, kimler geçti"den sonra tabii.

ÇARESİZLİK FETİŞİZMİ

Ali Emir Tapan: Çaresizlik fetişizmi beni çok rahatsız ediyor. Her sabah uyanıp, sosyal medyada bir rahatsızlık, kabus paylaşmadan afyonu patlamamak, kendini bulamamak gibi bir trend var. Sosyal medya paylaşımı bir direniş eylemi değildir. Hiç bir alternatif öne sürmeden, dipsiz bir mutsuzluğu iyice yer ettirmeye bir destek eylemi hatta. Düşünmemenin en kolay yolu, sürekli bir şeylerin kurbanı olmak mı acaba?

SÖYLEŞİ / KAPAK KONUSU

AET: Hayal'i bir özgürlük alanı ve aynı zamanda bir dönüşüm alanı olarak değerlendirmemek imkansız. Gayet sert bir gerçekliği sunarken, kurban olma edilgenliğinde sıkışmamak çok önemli. "Kimler Geldi, Kimler Geçti"de, bütün boyutlarının yanında, kesinlikle bir sevgi eylemi olarak da okunmalı bence.

LSD: Hayal, beden ve arzu özgürleştiğinde neler olabileceğine dair bir fikir, bir tahayyüldü ve müziğiyle, estetiğiyle neşeydi, bedendeki bir devrimin neşesi vardı üzerinde. "Kimler geldi, kimler Geçti" ise buram buram acı olsa dahi bir acımayı ya da çaresizliği kabullenişi değil, o acıyla, çaresizlikle önce baş başa bırakıyorsa da içinde bu acıyla yürümeye devam etme davetini barındırıyordu. Ve o yürüyüş ancak bir dönüşümden geçerek, kendimizi dönüştürerek gerçekleşebilir bana kalırsa.

Bedene zarar verme konusuna gelirsek, beden bütünlüğüne atanan kutsallık resmen bir ideoloji, bu çok eski zamanlardan beri beslenen ve iktidarın beden nosyonu üzerinden düşünüldüğünde çok ilgi çekici bir konu kesinlikle. Beraber yaşadığım bu beden üzerinde kimlere hak atanıyor, çok ilginç gerçekten. Ben ise kişiyle bedeni arasındaki ilişkinin en yakın ilişki olduğunu ve en yakını olan bu muhteşem koca makinayı istediği gibi kullanabileceğini düşünüyorum.

AET: Performansın zaman sınırı, senin duygusal acı sınırın. Metinleri, duygusal olarak kaldıramadığın noktaya kadar okumaya devam ediyorsun. Kendine iğneler batırmak gibi fiziki olarak acı veren bir eylemle birleştiği zaman, izleyiciye neredeyse manyetik bir empati alanı sunuyor bu durum.

LSD: Ben izleyici tepkilerini göremiyorum tabii performans sırasında, arada kapıdan ilk girenlerden duyduğum "napıyor lan bu" gibi cümleler ya da iğne batırırken çıkan "ayy" sesleri dışında ne olup ne bittiği hakkında bir fikrim yok. Başından sonuna senin dışında içerde kalan kimse olmadı ama bir yandan bunun çok zorlayıcı bir deneyim olduğunu düşünüyorum. Performans sırasında senin baştan sona orada olduğunu, hiç çıkmadığını fark ettiğim an, bu geçti aklımdan.

AET: Tarlabaşı üzerine yaptığın ve yapmayı planladığın performanslardan bahsedelim mi biraz da?

LSD: Kent üzerine yaptığım projelerde, kendi tarihimden, öznelliğimden yola çıkarak yaptığım işler. 2014 yılında "Başaşağı" adıyla benim de yıllar boyu birçok şey yaşadığım Tarlabaşı'nda bir iş ürettim. Dönüşüm projesiyle benim adına demir perde dediğim şeritle çevrilmeden önce trans seks işçilerinin çalıştığı bir noktada, Adem Peruk›un karşısındaki demir perdenin önünde amuda kalkarak yaklaşık dört dakika baş aşağı kaldım. Aynı sene içinde Kayabaşı bölgesinde tekrarladım aynı performansı.

AET: Tarlabaşı'ndan, Kayabaşı'na sürgün. Pek bir manidar; tarlanın verimliliği ile kayalık bir toprağın verimsizliğini düşününce.

LSD: Şubat ayında Alanistanbul'da "Zehirlenmiş Prenses" adlı 10 günlük bir performansla yine kent kimliği ve tarihine yönelik, Tarlabaşı'ndan yola çıkarak bir araştırmaya girişeceğim.

AET: "Zehirlenmiş Prenses" Ahmet Misbah Demircan'ın yakın zamanda Tarlabaşı hakkında verdiği bir demeçten alıntı, hatırladığım kadarıyla. Dayatılan normun dışında kalan her kitle yavaş yavaş homojenlik terörünün kurbanı oluyor. Vasatlık giderek yayılan bir hastalık.

LSD: Sermayeden pay alamayan gruplar git gide kent merkezinde daha işe yaramazlaşıyor, hatta kentin atığı haline geliyor.

AET: "Zehirlenmiş Prenses" dışında planladığın başka performansların var mı yakın tarihte?

LSD: Sevinç Altan'ın, Çukurcuma'da Faik Paşa Yokuşu No:5'te açılan "Perde" sergisinin içinde bu ayın 17'sinde kalp TC adında yeni bir performans yapacağım. Bir yandan sevdiğim bu ülkenin özellikle son iki yıldır verdiği büyük bir kalp ağrısından bahsederken oluştu bu proje.

AET: Son dönem performanslarına bakınca bir arınma ve arındırma eylemi içerisindesin sanki. Zararı sevgiye dönüştürme ritüelleri gibiler.

LSD: Hayatımda yakın bir zamana kadar hiç hissetmediğim bir köklenme hissini yaşıyorum bir süredir. Arkadaşlarım Boysan Yakar, Zeliş Deniz ve Mert Serçe'yi bir trafik kazasında kaybetmek de bu köklerimi bulma sürecimde etkili oldu. Kök benim için sabit koordinatları olan bir coğrafyayla ya da kan bağlarıyla değil, içinde yaşadığın bakış ile, kültür ile, yer almak istediğin tarih ile oluşuyor. Buranın lubunyalarına ve lubunya tarihine baktığımda köklerimi görüyorum. Bu kök hissi yaşarken hep benimle, işlerime de bir yansıması oluyordur; oluyor muhakkak.

AET: Coğrafi açıdan kök anlayışı, nerede beslendiğin, dolayısıyla tüketim imkanlarının nerede çok olduğuyla ilgili bir bilinçten geliyor. Senin bahsettiğin kök ise, kendini nerede özgür hissettiğin, nerede üretebildiğin üzerinden vücut bulan bir kök bilinci.

LSD: Evet, bahsettiğim kök hayatta bir karşılığı olan, gözle görebileceğimiz bir ilişkisellik ağı, davranışa, hale, gündelik yaşama, harekete dair bir şey. Dolayısıyla, bu aynı zamanda göçebe ve ağ şeklinde yayılan, bu yayılışıyla bana bir özgürlük alanı açtığını düşündüğüm bir kök.

AET: Özgürlük nedir senin için?

LSD: Tahayyül açıklığı. Ben insanın tahayyülünce genişleyebilir bir varlık olduğunu, bedenin de, sınırları zorlandığında, sınırlarını sonsuzca genişleten bir mekanizma olduğunu düşünüyorum. Yani tahayyül edebildiğimiz şeye kadar varız ve tahayyül edebildiğimiz herşey oluruz, buna inanıyorum.

AET: Beden derken sadece fiziki bedeni kastetmiyorsun değil mi?

LSD: Her şeyi kastediyorum. Tahayyülümüzün olduğu yer, potansiyelimizin temel belirleyeni ve özgürlüğümüz tam orada bana kalırsa. Ne kadar geniş tutabiliriz tahayyülümüzü, bu çok ciddi bir soru, bu hayatta anahtar soru olarak almamız gereken bir soru belki de. Aynı zamanda tahayyülümüz, duygularımızla ve özellikle de korkularımızla sıkı bir diyalog halinde. Burada özellikle korku konusunu önemsiyorum.

AET: Nina Simone, 68'de insan hakları hareketinin en harlı olduğu dönemde verdiği bir röportajında, 'Özgürlük nedir? Korkunun olmayışı' diyor. Ne dersin?

LSD: Korkusuzluk çok güzel bir slogan, çok cazip lakin mümkün olduğundan emin değilim, insanız, geçirgen varlıklarız, etrafımızda olup bitenlerden yara alıyor, zarar görüyoruz, korku da bizi bu zararlardan korumaya çalışan bir mekanizma bedensel düzlemde baktığımızda. Hareketimizi engelliyor, bizi kısıtlıyor ve iktidar onu kullanmayı çok iyi biliyor, tüm bunlar nedeniyle baş etmenin bir yolunu bulmamız gerektiği kesin, lakin korkusuzluk gibi kahramanca ama gerçekleşmesi zor bir noktayı hedeflemektense korkunun içinden geçmek daha mümkün ve korkuyla kurduğumuz ilişkiyi daha dönüştürebilir geliyor bana.

AET: İçinden geçme yetisine sahipsek, dönüştürme ve arındırma kabilliğine de sahibiz demektir.

LSD: Kesinlikle. Geçtiğimiz Mayıs ayına kadar iğne benim fobimdi. Mayıs'ta İstanbul Queer Art Collective olarak Atina'da bir festivale katıldık. Quimera Rosa adlı bir kolektif performansları esnasında iğneleri kullandılar ve izlediğimde kendime iğne sokup sokamayacağımı sorguladım, bu sorgunun, imajinasyonu bile titretiyordu bedenimi. Ertesi gün onlarla sohbet ederken bunu anlattım ve ondan sonraki gün ilk iğnemi Kina yaptı. Ve o ilk iğne korkuyla olan ilişkimde çok dönüştürücü oldu. Çoğu zaman, korku tıpkı acı gibi içinden geçtiğinde ona atfedilen endamı kaybeden, panikle değil, içine bakarak yaşantılandığında değişen bir duygu.

AET: Fiziksel acının dönüştürücülüğünü kesinlikle reddedemeyiz. Korku odağı haline gelmiş bir konu, deneyimlenince, fiziki tecrübe geri planda kalıp, içsel deneyim ile gayet gerçek bir yüzleşmeye el veriyor. Beden bu bağlamda, bir bilinç aracı.

LSD: Bunu bedenin bir laboratuvar, bir keşif alanı haline gelmesi olarak okuyorum. Bedende olan şeylere, harekete, nefese, duygulara bir sıfat, bir düşünce yapıştırmadan yaklaşmayı deniyorum son dönemlerde, bu onu/beni bir araştırma sahası yapıyor ya da biz beraber bir araştırma sahası haline geliyoruz.

AET: İçine dönme alanları yaratmak gayet protest bir eylem aslında. Rock 'n Roll kültürüne baktığında, başıboşluk meşgullük kültürüne karşı bir duruş mesela. Her an bir stimuli alış-verişi içerisinde olmak, her an bir sonraki dakikayı planlamak, kafanın içinde değil dışında geçirdiğin zamanın öncelikli ve değerli olması bir kandırmaca. Günümüzdeki demagoglar da, bireyi iç dünyası yörüngesinde yaşayan bir varlık olmaktansa, sürekli tepki veren, kendini güvenceye alan, korumak zorunda olan bir yaratık olmaya iten bu baskı ve tetikleme sistemini kullanıyor. Gayet başarılı bir manipülasyon mekanizması bu. Kendi zamanının hızını tanımlamak, en temel hak ve ihtiyaç.

LSD: Protesti iktidar-karşı iktidar üzerinden ele alıyorum ve bu ikili kutbun dışına çıkmaya yönelik bir çabanın içerisindeyim. Bir şeye karşı bir noktadan değil, merkezimden şekillenmek istiyorum ve bu merkez elbet dünyadan azade değil, bilakis ama demek istediğim, bu hayatta, ülkenin gündeminin beni sıkıştırdığı "karşı" pozisyon yerine "başka" bir yeri inşa etmek isterim.

AET: Bu noktada T.A.Z/ Geçici Otonom Alan yaratma durumundan bahsetmek mantıklı olabilir. Kendini izole etme gibi polarize bir noktaya gelmeden, şiirsel bir müdahale, başkalığı akıcı bir şekilde özgün kılabilir bence.

LSD: Göçebe ya da geçici otonom alanlar, kaçış çizgileri... adına ne dersek diyelim sermayenin içinde aktığı, hatta yatağı sermaye olan kapitalist zamansallık ve mekansallığı kıran, bir şeyin kendi içindeki düzenini bozan ama bunu erkekçe gözlerine gözlerini dikip silahını çekerek değil, tüm o düzene dair bir soru, ötesine dair bir fikir, bir tahayyülü açan alanlar yaratmak. Para ve beden kapitalinin nehrinde yarıklar açmak. "Hayal Pavyonu"nun fuar içerisindeki pozisyonunun da tam bu olduğunu düşünüyorum.

AET: Karşı iktidarda yine bir polarize duruşta sıkışıp kalıyorsun. Başından beri bahsettiğimiz mesele, her an tepki içerisinde seken değil, tekil bir kişilik olmak. Otoriter ve anti-otoriter tanımlarının ötesinde, 'ben benim' diyebilmek. Ancak bu noktada, kendi frekansında rezone edebilen varlık haline gelebiliyor insan.

LSD: Tekillik yaratma noktası kesinlikle doğru ama bunun tek başınalık olmadığını, tekilin tek demek olmadığını hatta aksine belki de ancak çokluğun tekil olabileceğini eklemeli.

AET: Kültürün bir temsil ve alegori kültürü olması, bunu zor kılıyor bence. Metafor yaratma ve algılama noktasını ıskalamak çok kolay. Kimlikleri ve söylemleri olmadıkları şeye bir tepki olarak ortaya çıkarmak çok kolay. Fakat bu durumda yaratılan, karşıtı olarak yaratıldığı sisteme, olguya muhtaç. Dönüşen ve dönüştüren yapılar, olduğu ve olmadığı şeyi içinde aynı anda barındırıp, kendi aitliklerini yaratmadığı sürece, fonksiyonlarını yerine getiremez oluyorlar.

LSD: Dualiteyi kırmamız gerektiği tartışmasız, ikiliğin içerisinde alacağımız, varacağımız hiçbir yolda ferah yok. Çokluğun, tekilin, farkın alanlarını yaratmak gerek.

AET: Çaresizlik fetişizmi beni çok rahatsız ediyor. Her sabah uyanıp, sosyal medyada bir rahatsızlık, kabus paylaşmadan afyonu patlamamak, kendini bulamamak gibi bir trend var. Sosyal medya paylaşımı bir direniş eylemi değildir. Hiç bir alternatif öne sürmeden, dipsiz bir mutsuzluğu iyice yer ettirmeye bir destek eylemi hatta. Düşünmemenin en kolay yolu, sürekli bir şeylerin kurbanı olmak mı acaba?

LSD: Bu toplumsal hareket gelenekleriyle, direniş kültürleriyle de çok alakalı bir konu. Türkiye'nin muhalif geleneğinde yaşadığın hayattan mutsuz değilsen, sistemle bir sorunun olmadığı, buna karşı ya da bunun dışında bir hayat tasavvurunun olmadığı düşünülür. Halbuki mutsuzluk hareket etmeni engelleyen, seni kısıtlayan, neşeyse seni harekete geçmen için ateşleyen, potansiyelini genişletebileceğin bir hal. Burada içinde olduğumuz kısıtlılıkları, zorlukları görmezden gelmek, yokmuş gibi davranmak değil kastım. Fakat yalnızca zorluğu, imkansızlığı görmek, yalnızca bundan konuşmak benim için yaratıcılıktan çok uzak bir nokta olabiliyor. Gayet pragmatik bir yerden elimizdekilerle ne yapabilir, nerede, ne açabiliriz buna bakmayı tercih ediyorum daha çok. Ve ayrıca sanat mümkün dünyaları genişletmek ise, biz de arzuladığımız dünyayı yaratırken neden daha da neşelenmeyelim? ❦

HAYALLER MEKANI

Leman Sevda Darıcıoğlu: "Açıkçası ilk günden son gününe gerçekten bir şaşkınlıkla geçti benim için. Açılış günü, o klasik son an aksilikleriyle uğraşırken kapıdan her giren kişi bir şaşkınlığa sürükledi beni. Mesela son derece eril bir beden diliyle kapıdan içeri giren bir erkeğin içeride otrişler takarak fotoğraf çektirdiğini gördüğüm an hem şok olduğum, hem yaratmak istediğimiz alanı yaratabildiğimizi düşündüğüm andı. Ve fuar boyunca benzer şeyler devam etti."